

Ekipe su u 15 mjesta toropečkog i kuninskog rajona, prvenstveno u selima, od preko 40 pjevača prikupile oko 300 pjesama, od kojih je Zemcovski za ovu zbirku izabrao 110 karakterističnijih i ljepših. On ih je podijelio u ove grupe: kalendarske, svatovske, tužbalice, pjesme u kolu, uz ples i igru, lirske, baladne, šaljive, uspavanke i poskočice (častuške). Dakle, kako se vidi, pjesnički repertoar tog kraja pokazao se dosta bogatim i raznolikim. I danas — kako kaže Zemcovski — ljudi 50-tih i 60-tih godina pjevaju tradicionalne pjesme. Mladi ljudi, uz pjesme suvremenih sovjetskih kompozitora, pjevaju i svoje seljačke pjesme, pa sada u tim selima žive jedne uz druge i one sa tisućugodišnjom tradicijom i ove najnovije. Tradicionalne su pjesme, kako zaključuje Zemcovski, utjecale i na muziku Musorgskog, koji je proveo djetinjstvo u toj oblasti u selu Karevu na obali živopisnog jezera Zičickog.

Ante Nazor

O. PRAVDJUK, LAVOVI OSNOVY UKRAJINS'KOI NARODNOI MUZYKY. Akademija nauk ukrajins'koj RSR. Institut mystectvoznavstva fol'kloru ta etnografii, Kijev 1961, 196 str.

Ova knjiga sadrži nauku o osnovama ukrajinske narodne muzike. Autor najprije otkriva najkarakterističnije pojave njenih tonskih osnova, tzv. »harmonijsku organizaciju u razvoju«, koju temu obrađuje na prvih pedesetak stranica, navodeći notne primjere pjesama za pojedinu vrstu tonskog niza. Tu su obrađeni isječki skalá manjih od oktave; pjesme u sekundnim ambitusima, u tercnim, kvartnim i kvintnim ambitusima, i dalje sve do oktavnih. Nakon toga prikazuje pjesme u kojima se mijenjaju melodijski ambitusi, u kojima na poseban način melodija počinje i završava, gdje to nije uvijek tonički glas. Zatim pjesme gdje dolazi do modifikacije pojedinih stupnjeva melodije i do pojave modulacije u druge ljestvične oblike. U trećem odsjeku autor prikazuje ukrajinske pjesme po njihovoj upotrebi i funkciji prema kalendarskom ciklusu, gdje dolaze pjesme koledske za božićno vrijeme i »šćedrivke« (to su kolede za Bogojavljenje). Poseban odio prikazuje svadbene pjesme. Nadalje slijede naricaljke, kojima se oplakuju umrle osobe. Podrobno su prikazane epske i historijske pjesme, pa zatim lirske pjesme i plesna muzika, kao pratnja narodnim plesovima. Najposlije su prikazane i ukrajinske pjesme onog žanra koji je kod nas poznat kao pjesme iz narodnooslobodilačke borbe; autor ih prikazuje kao posljednji stupanj razvoja narodnih pjesama, koje su se u narodu pojavile poslije oktobarske revolucije.

Najposlije dolazi opći pogovor u kojemu je rezimiran sadržaj ove kratke i koncizne studije o ukrajinskoj narodnoj muzici.

Obilje notnih primjera za svaku vrstu nabrojanih narodnih pjesama daje o njima čitaocu muzičku i zvukovnu predodžbu. Primjeri su uzeti iz knjiga i zbirki pjesama poznatih ukrajinskih melografa: Kvitke, Kolesse, Lisenka i drugih. Knjiga je namijenjena muzikolozima i studentima, kao i upotrebi širih slojeva ukrajinskog naroda.

Vinko Žganec

SIRATÓK. Sajtó alá rendezte KISS LAJOS és RAJECZKY BENJAMIN. A magyar népzene tára, V. (Collection of Hungarian Folk Music, V. Laments). Akadémiai kiadó, Budapest 1966, 1140 str.

Ova imponantna knjiga sadržava 218 tužbalica, koje pjevaju obično stare žene oko smrti i pogrebnih obreda, kao i kasnije povodom spomena na pokojnike. Tužbalice su većim dijelom transkripcije u notno pismo sa magnetofonske vrpce, povodom tuženja i plakanja u originalnoj izvedbi, i to tako da je gotovo uvijek snimljena cijela verzija plača ili naricanja od početka do kraja, sa svim ukrasima,

melizmima i drugim znacima tempa, uzdaha i razliĉnih dodataka tekstu, koji se dodaju u emociji bola u tragiĉnim sluĉajevima smrti i rastanka s najdraĉim biĉem. Koliko je taj notni materijal opseĉan uz 218 tuĉbalica, vidi se iz toga što su originalne melodije štampane na 630 strana, od kojih svaka ima prosjeĉno po 9 notnih redaka. Tome treba dodati još 270 stranica notnog materijala varijanata melodija u dodatku, gdje su prikazane varijante koje su u vezi sa melodijama prvog dijela zbornika.

Taj impozantan notni materijal sistematiziran i poredan po teritorijalnom principu mještâ u kojima su tuĉbalice snimljene, kao i potpunost svake pojedine tuĉbalice pokazuju kolika je grada sakupljena u tu zaista jedinstvenu knjigu.

Tekstovi su pod melodijama doneseni na originalnom maĉarskom jeziku u fonetskoj transkripciji prema izvornom izgovoru tekstova. Na 62 strane iza melodija dolaze tekstovi prevedeni na engleski jezik, tako da time imaju otvoreni put pred forum najširih krugova struĉnjaka etnomuzikologa na svijetu. Struĉni i nauĉni etnomuzikološki uvod u ovu zbirku, koji su napisali prireĉivaĉi ove knjige dr Kiss i Rajecy, ima 60 strana, a toliko po prilici i prijevod na engleski jezik, koji slijedi iza uvoda na maĉarskom jeziku. U tom se uvodu prikazuju naĉin biljeŹenja i snimanja tuĉbalica, vrste melodija, poredak melodija i dr., uz 13 listova fotografija osoba, obreda, pejŹaŹa, pjevaĉa i pjevaĉica (nepaginiranih). Poseban je dio uvoda posveĉen tzv. parodijama tuĉbalica.

Na kraju knjige dolazi prikaz pokrajina u kojima su obavljena snimanja tuĉbalica, opširne napomene kojima su popraĉene pojedine melodije, posebno poglavlje o parodijama, poglavlje o odnosima tuĉbalica sa sliĉnim pjesmama u drugim krajevima svijeta, popis autora koji su obavljali snimanja na terenu (njih 60) poĉevši od Kodályja i Bartóka do dra Kissa, jednoga od najagilnijih suvremenih melografa a da ne spominjemo tolike druge kojih ima u današnjoj Maĉarskoj veoma velik broj. Na kraju dolazi još osam stranica bibliografije upotrijebljene literature.

U kratkom predgovoru, koji je napisao Zoltan Kodály, ističe se kako je na poĉetku sakupljanja melodija u Maĉarskoj oko 1905. godine bilo moguće naći samo pogdjekoji kratki odlomak koje tuĉbalice u štampanim zbirkama, i da u ono doba nije nitko ni slutio kakvo se melodijsko i umjetniĉko blago krije u narodu baš u toj vrsti narodnog stvaralaštva. Prvi koraci po terenu nisu donijeli gotovo nikakav uspjeh te se nije našlo gotovo ništa od tuĉbalica. Zapravo je prvi ozbiljniji poĉetak sakupljanja toga materijala uslijedio 1915. godine na groblju u Ghymesu. Upravo onako kao i kod nas, i tu su se u poĉetku melografi susretali sa velikim nepovjerenjem pjevaĉica — narikaĉa, koje nisu htjele izvan obreda pokapanja naricati. Maĉarski melograf Vikar Bela plastiĉno opisuje kako se u poĉetku upravo u nekoj ilegalnosti smicalo takvo naricanje. Napredak u tom pogledu pokazuje statistika dinamiĉnog momenta melografiranja tuĉbalica, prema kojoj je do 1918. godine zabiljeŹeno 37 tuĉbalica, od 1919. do 1951. još 48, a od 1952. do 1963. još 503 tuĉbalice. Za taj napredak Kodály posebnu zaslugu pripisuje seĉskim uĉiteljima i svećenicima, koji su pri terenskom snimanju hrabрили pjevaĉice, da bez suzdržavanja ili stida slobodno pjevaju kolektorima jer se samo tako moŹe saĉuvati to veliko narodno umjetniĉko blago kao nasljeĉe novim generacijama.

Iz ovog se prikaza vide odlike tog impozantnog zbornika koji je sav posveĉen tuĉbalicama, a kao zbornik ulazi u monumentalnu zbirku Corpus musicae popularis hungaricae. U tom korpusu izašle su do sada ĉetiri knjige, a ovo je peta. Predviĉeno je da će cijeli korpus imati oko 50 knjiga.

Na koncu spominjemo da je engleski tekst (prijevode) struĉno pregledao prof. dr Laurence Picken iz Cambridgea.

Vinko Źganec